

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2023. № 1.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.1.23>

УДК 338.48

С. М. Філюк,

к. геогр. н., доцент, завідувач кафедри туризмознавства і краєзнавства,

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9714-7102>

ПОНЯТТЯ І СТРУКТУРА ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ: ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

S. Filiuk,

PhD in Geology, Associate Professor,

Head of the Department of Tourism Studies and Local History,

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

CONCEPT AND STRUCTURE OF TOURIST AND RECREATION POTENTIAL OF UKRAINE: ECONOMIC ASPECT

У представленому дослідженні ми коротко охарактеризували ключові теоретичні положення, які сприяють ідентифікації поняття та структуру туристично-рекреаційного потенціалу у економічному аспекті. Перш за все, ми наголосили на доцільності усунення плюралізму підходів до трактування дефініції відповідного поняття і довели, що воно описує динамічний феномен природньо-соціально-економічного характеру, умовою існування якого є наявність і можливість виділення або створення туристично-рекреаційних ресурсів у поєднанні з нереалізованими і неочевидними можливостями їх збереження, розвитку і використання.

З метою подальшого розвитку вчення про туристично-рекреаційний потенціал узагальнено та систематизовано характеристику природних та антропогенних туристичних ресурсів. Акцентовано особливу увагу на тому, що туристично-рекреаційний потенціал України приховує у собі значні резерви для покращення економічної ситуації в умовах російської агресії. Представлено авторський підхід стосовно ідентифікації природних та антропогенних туристичних ресурсів та визначено їх роль у розвитку туристично-рекреаційного потенціалу.

Сформовано наукові положення, що описують особливості та умови модернізації туристично-рекреаційного потенціалу в контексті проведення інституційних змін. Удосконалено концептуальний зміст процесу перетворення природних та антропогенних об'єктів в туристичні ресурси.

In the conditions of the modern market economy and the current challenges of the pandemic, and then the war started by the Russian Federation against Ukraine, the question of achieving sustainable development in the economic and social sphere is gaining relevance. On the one hand, one of the important directions of stabilizing the economic situation in the state and creating conditions for restoring human potential after the shock of the war. On the other hand, it is the reconstruction of the tourism and recreation sphere.

In the presented study, we briefly characterized the key theoretical provisions that contribute to identifying the concept and structure of the tourist and recreational potential in the economic aspect. First of all, we emphasized the practicality of eliminating the pluralism of approaches to the interpretation of the definition of the corresponding concept. We proved that it describes a dynamic phenomenon of a natural, social, and economic nature, the condition for the existence of which is the presence and possibility of allocation or creation of tourist and recreational resources in combination with unrealized and non-obvious possibilities of their preservation, development, and use.

To further develop the doctrine of tourism and recreation potential, the provisions on the determinants and structure of tourism and recreation potential, the characteristics of natural and anthropogenic tourism resources, and the model of the process of transformation of natural and anthropogenic objects into tourism resources are summarized and systematized. Particular attention is paid to the fact

that Ukraine's tourist and recreational potential hides significant reserves for improving the economic situation in the conditions of Russian aggression.

The proposed scientific provisions on clarifying the content of the concept of tourist and recreational potential and its structure are aimed at stimulating further research into the recovery of Ukraine from the consequences of Russian aggression, and the return of the possibility of sustainable development and prosperity.

Ключові слова: *туристичні ресурси, потенціал, рекреація, туристично-рекреаційний потенціал, понятійно-категорійний апарат, декомпозиція.*

Keywords: *tourist resources, potential, recreation, tourist and recreational potential, conceptual and categorical apparatus, decomposition.*

Постановка проблеми. В умовах сучасної ринкової економіки і поточних викликів незмінно актуальним для України є питання досягнення сталого розвитку у економічній і соціальній сфері. Від часу здобуття незалежності Україна потерпала від геополітичних амбіцій східного сусіда. Євроатлантичний і євроінтеграційний вибір українського народу, проголошений на Майдані Незалежності наприкінці 2013 року став демонстрацією сили демократії, неприйнятної кремлівській тиранії. Відтак розв'язана росією гібридна війна і анексія Криму у 2014 р. стала дестабілізуючим фактором, який унеможливив оперативну розбудову потужної економіки і нарощування промислового і людського потенціалу. Згодом ще більше українську економіку підточила пандемія і, нарешті, відкрита військова агресія росії зі спробою швидкої і повної окупації України, що не відбулась завдяки єдності народу, Збройним силам України і підтримці іноземних партнерів.

Одним з важливих напрямків стабілізації економічної ситуації в державі, а також створення умов для відновлення людського потенціалу після шоку війни є відбудова туристично-рекреаційної сфери.

У сфері наукового забезпечення відновлення туристично-рекреаційного потенціалу України спостерігаються деякі сліпі плями. У першу чергу це

стосується понятійно-категорійного апарату, що розвивався подекуди несистемно і не демонстрував чіткого зв'язку з поточними реаліями суспільних відносин. Це проявилось у тенденції поширення ужиття дефініції «рекреаційний» у поєднанні з такими категоріями, як діяльність, ресурс, потенціал, тощо. У подальшому, більшого поширення отримало комплексне поняття, яке поєднує у собі різні аспекти діяльності в межах єдиного туристично-господарського комплексу. Тобто, все частіше зустрічаються такі словосполучення, як «туристично-рекреаційний ресурс», «туристично-рекреаційна діяльність», «туристично-рекреаційний комплекс», «туристично-рекреаційний потенціал», виходячи з сучасних потреб господарського комплексу. Водночас, не спостерігалось системних спроб корекції сутнісного наповнення відповідних категорій. Таким чином, проблематика ідентифікації поняття і структури туристично-рекреаційного потенціалу України у економічному аспекті є нині актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі спостерігаємо обмежену кількість досліджень, що стосуються ідентифікації основних понять та структури туристично-рекреаційного потенціалу України у економічному плані. Так, наприклад, проблематикою впровадження інституційних змін щодо туристично-рекреаційного потенціалу в тій чи іншій мірі займалися такі вчені-економісти як В. Брич, Н. Галиш [1], П. Жук [2], А. Зарубіна [3], О. Підвальна [4], А. Романова [5] та ін. Водночас, незважаючи на глибину та різноплановість наявних досліджень, питанням визначення основних детермінант та формуванню ефективної структури туристично-рекреаційного потенціалу усе ще залишається висвітленим недостатньо.

Мета статті. Ідентифікувати поняття та структуру туристично-рекреаційного потенціалу у економічному аспекті.

Виклад основного матеріалу. Питання розвитку понятійно-категорійного апарату у будь-якій сфері науки завжди є складним. Тим не

менш, це питання не слід оминати, адже від його вирішення залежить достовірність подальших досліджень за відповідним напрямком.

Перш за все відмітимо, що проведений попередній аналіз наукових публікацій [1-5] приводить до висновку, що в одних джерелах застосовується словосполучення «туристичні ресурси», в інших автори використовують словосполучення «туристичний потенціал». Іноді дані категорії використовуються одночасно, як синоніми. Окрім цього, в наукових працях, зустрічається паралельне застосування словосполучення «туристично-рекреаційний потенціал» та «рекреаційно-туристичний потенціал». Широкий спектр вживаних дефініцій у даній сфері формує потребу в уточненні понятійного апарату за для точності його використання в науково-практичній діяльності у напрямку визначення стану, існуючих проблем та напрямів розвитку туризму, як важливої складової економічного потенціалу держави. При цьому, доцільно відмітити, що певний зміст, який ті чи інші автори вкладають у поняття «туристично-рекреаційний потенціал», доволі часто виявляється складним для ідентифікації. Це пов'язано з відсутністю загальноприйнятих визначень складових поняття у сфері економіки туризму.

Ідентифікація сутності категорії «туристично-рекреаційний потенціал» ускладнюється через обмеження певними рамками галузі, в нашому випадку – туристичної. В той же час, перш ніж охарактеризувати дефініцію «туристично-рекреаційний потенціал», варто розглянути концептуальні аспекти щодо визначення поняття «потенціал». З точки зору діалектики, «потенціал» може бути трактований як спроможність певного феномену до розвитку, можливість демонструвати якісні та кількісні зміни. Потенціал як суспільне явище є поняттям, що описує факт наявності джерел, можливостей або ж засобів чи запасів, які можна застосувати для розв'язання того чи іншого завдання, досягнення встановленої мети; у антропологічному вимірі це здібності та можливості окремої особи, або суспільства чи держави в будь-якій сфері [6].

Багатогранність категорії «потенціал» пов'язана з широким колом об'єктів, відносно яких вона вживається. Спільним у різних підходах до визначення потенціалу є те, що майже всі вони включають опис низки можливостей або здібностей в певній сфері, де вживається окреме визначення. Доцільно зазначити, що в більшості визначень зазначається, що вся низка наявних можливостей має бути спрямованою на досягнення визначених цілей. Виходячи з цього, дефініція «потенціал» означає наділення будь-кого або будь-чого явними чи прихованими здібностями, можливостями, або ж спроможністю діяти та розвиватися у тих чи інших сферах [2].

При цьому, основною відміною рисою між категоріями «ресурси» і «потенціал» можна вважати те, що існування ресурсів є об'єктивним, незалежним від певних суб'єктів економічної діяльності, в той час, як потенціал того чи іншого господарюючого суб'єкта або суспільства в цілому не є відокремленим від суб'єктів діяльності. Іншими словами, «потенціал», за виключенням матеріальних і нематеріальних засобів, описує можливості та здібності працівника, колективу, господарюючого суб'єкта, суспільства в цілому щодо раціонального застосування існуючих коштів або ж ресурсів [6]. Враховуючи зазначене, ми підтримуємо розподіл категорій «туристичні ресурси» та «туристичний потенціал», що наводить на думку про доцільність характеризувати їх виходячи з позиції можливостей та здібностей суб'єктів туристичної діяльності розглядати ресурси з точки зору їх впливу на формування потенціалу.

З урахуванням вищевикресленої методологічної позиції, перейдемо ближче до аналізу сутності категорії «туристично-рекреаційний потенціал». З урахуванням попередніх результатів, відмітимо, що під рекреаційним потенціалом слід розуміти рекреаційні ресурси певної території які можуть бути застосованими для рекреації. В свою чергу, туристичний потенціал формується на основі ресурсів, доступних для суб'єктів туристичної галузі.

Інтеграція двох потенціалів у єдиний, «туристично-рекреаційний» відкриває нові можливості для більш точного відображення об'єктивної реальності, дає можливість поєднувати на дослідницькому і прикладному рівні і рекреаційну діяльність, мета якої полягає у задоволенні споживчих потреб від відпочинку, і туризм, який містить в собі, не лише задоволення відпочинкових потреб, але досягнення інших цілей у залежності від виду туризму. Відтак, туристично-рекреаційні ресурси, їх обсяг, структурні елементи, динаміка та загальний баланс джерел формування і використання стають значимими чинниками системного розвитку туристично-рекреаційної сфери регіону або країни [6].

Зазначимо, що хоча «туристично-рекреаційний потенціал» і є широкоживаною категорією, але на сьогодні відсутній єдиний підхід щодо її визначення. Саме тому, вважаємо за доцільне навести у таблиці 1 різні напрями трактування дефініції авторами.

**Таблиця 1. Підходи авторів до визначення дефініції
«туристично-рекреаційний потенціал»**

Автор	Визначення
1	2
А. Дроздов	Туристично-рекреаційний потенціал являє собою певну низку пов'язаних з конкретно визначеним об'єктом (територією) природних та штучно створених тіл та явищ, в тому числі умов, можливостей, а також засобів, які можна застосувати для створення туристичного продукту та реалізації відповідних турів, або екскурсій, або ж програм.
Н. Шабаліна	Туристично-рекреаційний потенціал являє собою низку туристично-рекреаційних ресурсів, в тому числі їх територіальних поєднань та певних умов, які позитивно впливають на задоволення споживчих вимог щодо результатів туристичної та рекреаційної діяльності.
В. Козирев	Туристично-рекреаційний потенціал являє собою спроможність існуючих туристично-рекреаційних ресурсів певного регіону приносити доходи тим чи іншим економічним суб'єктам у зазначений проміжок часу.

Продовження таблиці 1.

Автор	Визначення
1	2
Т. Ніколаєнко	Автором, під туристично-рекреаційним потенціалом певної території мається на увазі вся низка природних, культурно-історичних, соціально-економічних, геополітичних або інших передумов, необхідних для організації рекреаційної діяльності у певному територіальному просторі. В свою чергу, під туристично-рекреаційним потенціалом певної території мається на увазі присутність на ній тих чи інших унікальних або, можливо, цікавих не лише для місцевих мешканців об'єктів.
В. Гуляєв, І. Селіванов	Автори відмічають, що туристично-рекреаційний потенціал являє собою низку якісних та кількісних ознак природних, історико-культурних або інших ресурсів певної території, в тому числі, її туристичної інфраструктури, які чинять вплив на формування та розвиток туризму та рекреації.
С. Севастьянова	Під туристично-рекреаційним потенціалом мають на увазі низку взаємопов'язаних і взаємоузгоджених один з одним потенціалів певного регіону, які беруть участь у туристичній діяльності, а також нових чинників виробництва регіону, тих, які з'явилися та використовувалися впродовж здійснення даної діяльності.

Джерело: сформовано автором на основі [2, 6, 7].

Зважаючи на сутність вище наведених визначень, відмітимо, що низка науковців вважають потенціал певною низкою взаємопов'язаних ресурсів, які є необхідними у досягненні встановлених цілей. Що пояснюється існуванням спектру визначень дефініції «потенціал», які застосовуються враховуючи залежності від певної галузі знань. Тобто, туристично-рекреаційний потенціал є доволі місткою дефініцією, яка включає цілу палітру детермінантів, які своєю сукупністю характеризують туристично-рекреаційну привабливість того чи іншого регіону. Ключові детермінанти зведено на рис. 1.

Отже, в цілому, можна відмітити, що поняття туристично-рекреаційного потенціалу описує динамічний феномен природньо-соціально-економічного характеру, умовою існування якого є наявність і можливість виділення або створення туристично-рекреаційних ресурсів у поєднанні з нереалізованими і неочевидними можливостями їх збереження, розвитку і використання.

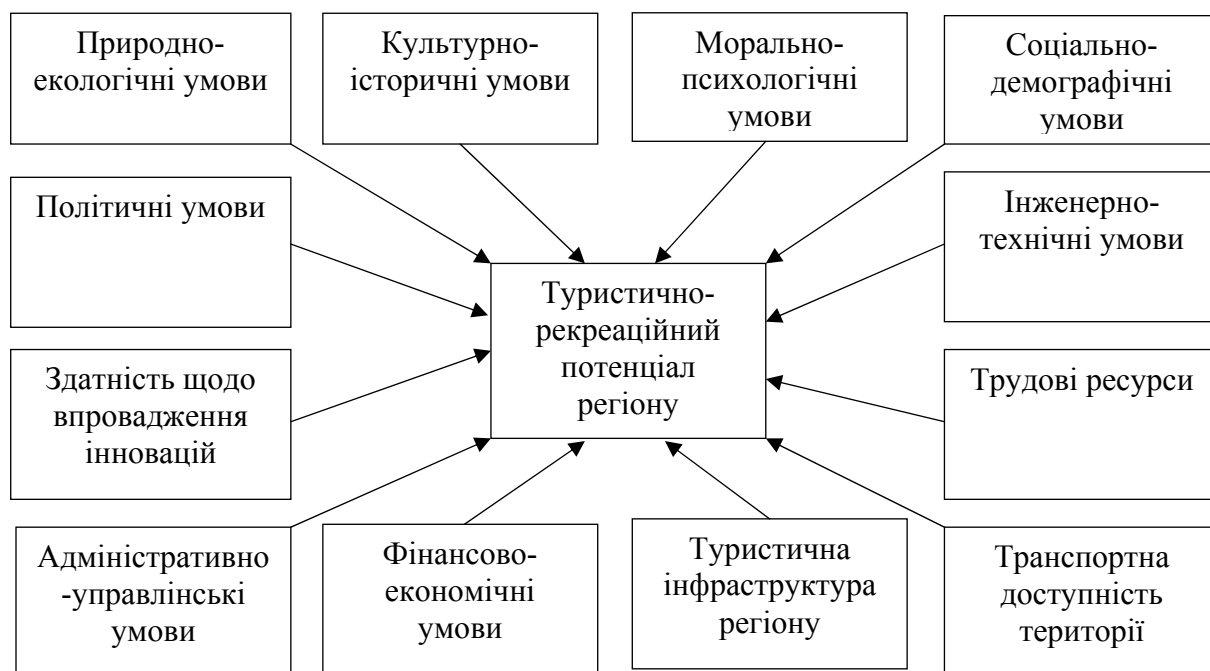

Рис. 1. Детермінанти туристично-рекреаційного потенціалу окремої території

Джерело: сформовано автором на основі [7]

Запропоноване визначення цілком відповідає уявленню про економічний потенціал як органічно взаємопов'язані та взаємоузгоджені природні і матеріальні засоби, взаємодія з якими є умовою створення економічних благ. Визначення узгоджується і з припущенням щодо того, будь-яке розширення певного ресурсу спричиняє розширення туристично-рекреаційного потенціалу. Розвиток і використання туристично-рекреаційних ресурсів (наприклад природних, лікувально-оздоровчих, культурно-історичних, розважальних об'єктів, які можуть бути використаними для здійснення туристично-рекреаційної діяльності) призводить до зростання економічного потенціалу регіону завдяки надходженню грошових потоків від туристичних, оздоровчих або ж рекреаційних послуг, наданих зовнішнім та внутрішнім споживачам, а також до відновлення та забезпечення необхідних умов для розвитку людського капіталу.

Зазначимо, що туристично-рекреаційний потенціал тієї чи іншої території складається з певної ієрархії та включає в себе низку значимих складових різного характеру. Слід відзначити вдале представлення туристично-рекреаційного потенціалу території як структури, що об'єднує чотири елементи – природно-ресурсний, історико-культурний, економічний та соціальний, які є взаємопов'язаними та взаємодіючими між собою [7].

Під природно-ресурсним елементом мається на увазі спроможність природних систем без будь-якої шкоди для себе здійснювати виробництво необхідної для споживача продукції, тобто безпосередньо використовуватись в діяльності туристично-рекреаційної сфери. Що ж стосується історико-культурного елементу, то він визначає здатність розвитку туристично-рекреаційної діяльності завдяки застосуванню історико-культурного надбання тієї чи іншої території. В свою чергу, економічний елемент, являє собою структурну компоненту економічного, тобто господарського потенціалу певної території, яка визначає спроможність певної території не лише продукувати, але і відтворювати туристично-рекреаційний продукт.

Відмітимо, що економічна складова в свою чергу, може бути декомпонована на низку елементів, а саме [8]:

- інфраструктурні елементи, які полягають в збалансованості з потребами виробництва туристично-рекреаційного продукту спроможності засобів розміщення, також підприємств харчування, організації дозвілля, транспорту виконувати необхідні умови для реалізації туристично-рекреаційної діяльності та задоволення споживчих потреб рекреантів та туристів;

- фінансові елементи, які визначають суму грошових коштів, які перебувають в розпорядженні території та можуть бути використаними для реалізації туристично-рекреаційної діяльності;

- інформаційні елементи, являють собою низку організаційно-технічних, а також інформаційних здібностей, які сприяють ухваленню та здійсненню управлінських рішень та чинять вплив на характер тобто

специфіку виробництва і реалізації виготовленого туристично-рекреаційного продукту завдяки формуванню, збереженню, опрацюванню та просуванню інформації щодо існуючого туристично-рекреаційного потенціалу;

- інвестиційні елементи, які складаються із можливостей території здійснювати інвестиції у сферу туризму та рекреації;

- управлінські елементи, які включають в себе певні навички та компетенції менеджменту всіх рівнів управління стосовно розробки, організації, формування необхідних умов для ефективного функціонування та розвитку існуючої туристично-рекреаційної сфери.

Нарешті, соціальна складова визначає можливості певної території щодо відтворення потрібної для еволюції туристично-рекреаційної діяльності компетентної робочої сили. Тобто дана складова включає в себе відповідні кваліфіковані кадри, які спроможні реалізовувати туристично-рекреаційну діяльність. Виходячи з зазначеного основні елементи туристично-рекреаційного потенціалу певної території наведені на рис. 2.

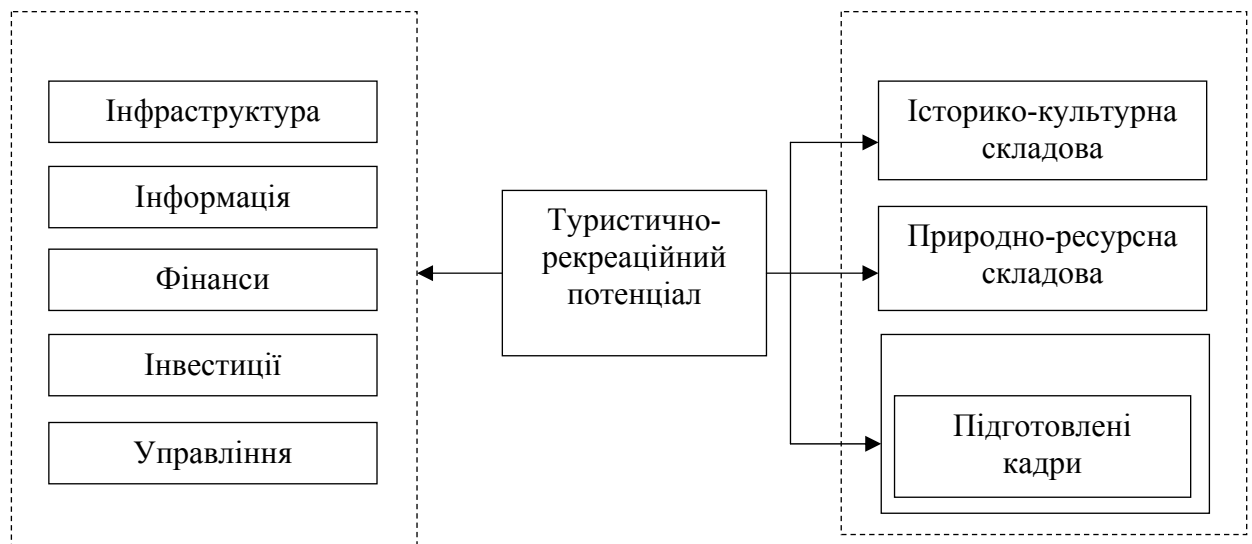

Рис. 2. Структура туристично-рекреаційного потенціалу території

Джерело: сформовано автором на основі [7].

Розвиток і використання туристично-рекреаційного потенціалу, як і будь-якого іншого потенціалу ґрунтується на наявності і ефективному використанні туристично-рекреаційних ресурсів. Ці ресурси являють собою

низку природних та антропогенних ресурсів певної території, які спроможні задовільнити різносторонні вимоги туриста та здатні застосовуватися за для забезпечення відпочинку, туризму, а також оздоровлення. Наприклад, завдяки знаходженню на тій чи іншій території бальнеогрязевих джерел, або історико-культурних пам'яток чи певних сприятливих кліматичних умов, гарних ландшафтів може отримати розвиток туристично-рекреаційної діяльності. Існуванні лише ресурсної складової здатне забезпечити мінімальний рівень розвитку туристично-рекреаційної сфери. Це пояснюється тим, що людині з метою відтворення витраченої в період виробничо-трудової діяльності енергії буває достатнім змінити існуюче традиційне оточення, тобто виїхати за межі звичного місця проживання, навіть у випадку відсутності необхідних комфортабельних засобів розміщення, а також якісної туристичної інфраструктури [7].

Разом з тим, для одержання суттєвого соціально-економічного ефекту від вдосконалення туристично-рекреаційної діяльності варто обов'язково здійснити освоєння даної території, її благоустрій, вдосконалення матеріально-технічної бази та ін.

В цілому, розглядаючи складову туристично-рекреаційних ресурсів доцільно відмітити, що низка авторів виокремлює у їх структурі дві основні компоненти: природну та антропогену, які також розподіляються на певні складові (табл. 2).

Таблиця 2. Характеристика природних і антропогенних туристично-рекреаційних ресурсів

Природні ресурси	Антропогенні ресурси
Атрактивність	
Багатократність застосування	
Потреба у збереженні	
Обов'язковість з'ясування туристичної ємності та можливого туристичного навантаження	

Потреба у оцінюванні					
Виховний вплив на туристів					
Підвищений рівень просторового консерватизму			Відносний рівень просторового консерватизму		
Наявність рекреаційного ефекту			Наявність пізнавального ефекту		
Тривалий у часі вплив на туристів			Короткостроковий за часом вплив на туристів		
Здатність до самовідновлення			Відсутність можливості самовідновлення		
Суттєвий прояв сезонного характеру			Відсутній сезонний характер		
Вільне розміщення у просторі			Можливість розташування лише в межах певного населеного пункту		
Низький рівень вибіркової туристичного контингенту			Високий рівень вибіркової туристичного контингенту		

Джерело: сформовано автором на основі [6].

Не зважаючи на розподіл туристичних ресурсів на вище наведені складові, має місце переміщення їх об'єктів та явищ у абсолютно нову якість впродовж певних етапів, відповідно до моделі, яка у схематичному вигляді наведена на рис. 3.

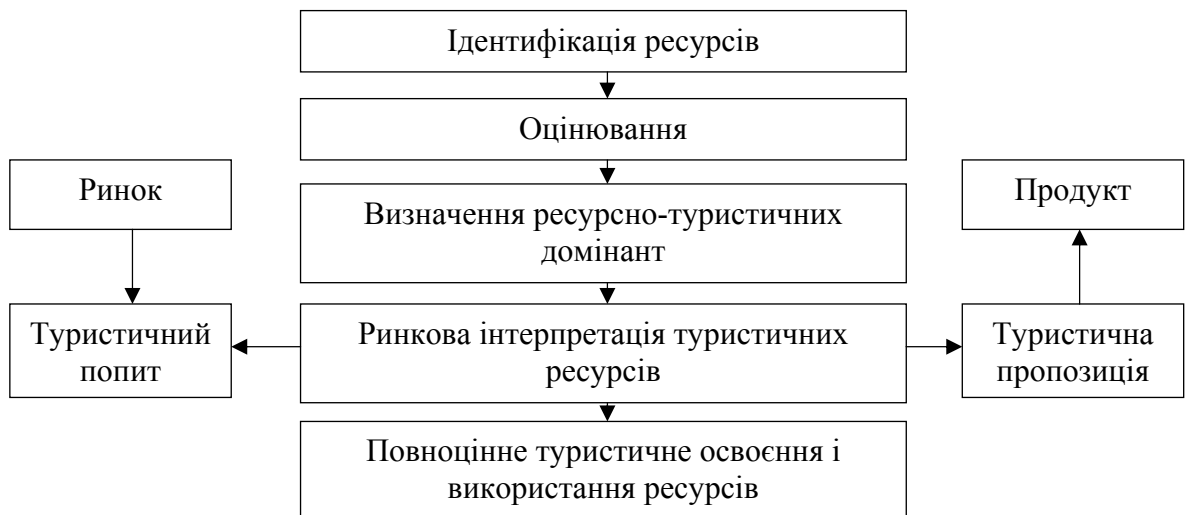

Рис. 3 Процес перетворення природних і антропогенних об'єктів в туристичні ресурси

Джерело: сформовано автором на основі [6].

Висновки. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується ускладненням системи управління туристично-рекреаційного потенціалу, що пояснюється в першу чергу наявністю суттєвих міжрегіональних відмінностей а також обмеженнями, що впливають з макроекономічної та політичної ситуації в країні, військової агресії з боку російської федерації.

Запропоновані наукові положення щодо уточнення змісту поняття туристично-рекреаційного потенціалу і його структури, сподіваємося, стануть основою для подальших досліджень відновлення України від наслідків російської агресії, повернення можливості сталого розвитку і процвітання.

Література

1. Брич В. Галиш Н. Сталий розвиток туристичної індустрії: екологічний та статистичний вимір. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 4. С. 23–30.
2. Жук П. В. Туристично-рекреаційна сфера регіону як об'єкт дослідження конкурентоспроможності. *Регіональна економіка*. 2022. № 2. С. 17 – 24.
3. Зарубіна А.В., Сіра Е.В., Демчук Л. І. Особливості туризму в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1543>.
4. Підвальна О. Г. Рекреаційно-туристичні комплекси в соціально-економічному розвитку країни та її регіонів. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Том 30 (69). № 5. С. 150–154.
5. Романова А. А. Управління розвитком туристичної сфери в умовах збройних конфліктів. *Modern economics*. 2018. № 9. С. 93-104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2018_9_14.
6. Сущенко О. А., Стрижак О. О., Дехтяр Н. А. та ін. Економіка рекреації та туризму. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 347 с. URL: <https://bit.ly/3QTAWKi>.
7. Огієнко А.В., Огієнко М. М. Теоретичні засади дослідження туристично-рекреаційного потенціалу. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. Випуск № 1 (75). С. 31-37.

8. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Савчук А. Ю. Сталий розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 211 с.

References

1. Brych, V. and Halysh, N. (2020), "Sustainable development of the tourism industry: ecological and statistical dimensions", *Ekonomichnyj analiz*, vol. 30, no. 4, pp. 23-30.
2. Zhuk, P.V. (2022), "The tourism and recreation sphere of the region as an object of competitiveness research", *Rehional'na ekonomika*, vol. 2, pp. 17-24.
3. Zarubina, A.V. Sira, E.V. and Demchuk, L.I. (2022), "Peculiarities of tourism in a state of war", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 41, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1543> (Accessed 25 Dec 2022).
4. Pidval'na, O.H. (2019), "Recreational and tourist complexes in the socio-economic development of the country and its regions", *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernads'koho. Serii: Ekonomika i upravlinnia*, vol. 30 (69), no. 5, pp. 150-154.
5. Romanova, A.A. (2018), "Management of tourism industry development amidst armed conflicts", *Modern economics*, vol. 9, pp. 93-104, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2018_9_14 (Accessed 25 Dec 2022).
6. Suschenko, O.A. Stryzhak, O.O. and Dekhtiar, N.A. (2021), *Ekonomika rekreatsii ta turyzmu [Economics of recreation and tourism]*, KhNEU im. S. Kuznetsia, Kharkiv, Ukraine, available at: <https://bit.ly/3QTAWKi> (Accessed 25 Dec 2022).
7. Ohienko, A.V. and Ohienko, M.M. (2020), "Theoretical foundations of the research of tourist and recreational potential", *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, vol. 1 (75), pp. 31-37.
8. Pavlikha, N.V. Tsymbaliuk, I.O. and Savchuk, A.Yu. (2022), *Stalyj rozvytok turyzmu ta rekreatsii: suchasni vyklyky j perspektyvy dlia Ukrainy [Sustainable development of tourism and recreation: modern challenges and prospects for Ukraine]*, Vezha-Druk, Luts'k, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 19.01.2023 р.